

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้อง *

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องความต้องการประกอบอาชีพทางอุตสาหกรรม และความต้องการพัฒนาฝีมือของแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการกำหนดกรอบความคิดในหัวข้อต่อไปนี้คือ

1. พัฒนาการของอาชีพและการเลือกอาชีพ
2. การจัดระดับวิชาชีพ
3. อาชีพทางช่างและอุตสาหกรรม
4. โครงสร้างประชากรและการจ้างงาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการของอาชีพและการเลือกอาชีพ

ซูเปอร์ (SUPER.1957) ได้เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ (Theory of Vocational Development) ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเลือกอาชีพไว้ 12 ประการ คือ⁴

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) บุคคลแต่ละคนแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ ทักษะคิด ค่านิยม นั่นคือ บุคลิกภาพแตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกอาชีพจึงแตกต่างกันไปด้วย.
2. ความสามารถต่าง ๆ ในตัวบุคคลแตกต่างกัน (Multipotentiality) นั่นคือแต่ละคนมีความสามารถเฉพาะตัวต่างกัน การที่จะเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ย่อมต้องคำนึงถึงความสามารถเฉพาะตัวหลาย ๆ ด้านของตนด้วย
3. ความสามารถเฉพาะของบุคคลในแต่ละอาชีพ (Occupational Ability Pattern) อาชีพแต่ละอาชีพต้องการบุคคลที่มีความสามารถ ความสนใจ แตกต่างไปจากอาชีพอื่น คนเราจึงไม่อาจจะประกอบอาชีพที่ตนไม่มีความสามารถเฉพาะในงานอาชีพนั้นได้
4. การเลียนแบบและการปรับตัวให้เข้ากับงาน (Identification of Adjustment) เด็กส่วนมากมักจะเป็นเด็กที่เลียนแบบการประกอบอาชีพจากบิดา มารดา และผู้ใหญ่ในสังคมเสมอ ฉะนั้นถ้าผู้ใหญ่เป็นแบบที่ดี เด็กก็จะปรับตัวเข้าทำงานได้ดี

5. ความต่อเนื่องและการปรับตัว (Continuity of Adjustment) การตัดสินใจเลือกอาชีพจะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมของบุคคล และสภาพของงานเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และประสบการณ์ใหม่ ๆ

6. ขั้นตอนของพัฒนาการบุคคล (Life Stage) การเลือกอาชีพย่อมเป็นขบวนการต่อเนื่องกันไปตามขั้นของการพัฒนาการในชีวิตมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็นขั้นย่อย ๆ ดังนี้คือ

6.1 ขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) เป็นระยะที่หนึ่งของการเจริญเติบโตของเด็ก เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี

6.2 ขั้นของการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นระยะที่บุคคลทำความเข้าใจตนเองและศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่ในสังคม ระยะนี้ เริ่มจากอายุ 14-25 ปี

6.3 ขั้นสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) เป็นระยะของการมีงานทำเป็นหลักฐาน การมีครอบครัว มีบทบาทต่างๆ ในสังคม มีบ้านที่อยู่อาศัย ระยะนี้มีอายุระหว่าง 25-45 ปี

6.4 ขั้นของความมั่นคงในชีวิต (Maintenance Stage) เป็นระยะที่บุคคลสร้างครอบครัวได้มั่นคง เจริญรุ่งเรืองในด้านอาชีพ มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานและเน้นความสำคัญของครอบครัว มีบุตรชายหญิงที่เจริญวัยขึ้น ระยะนี้มีอายุระหว่าง 45-65 ปี

6.5 ขั้นของความเสื่อม (Decline Stage) เป็นระยะที่บุคคลเริ่มทำงานในหน้าที่น้อยลง ถ้าเป็นราชการก็ปลดเกษียณไปแล้ว ตำแหน่งในสังคมลดลง พลังทางร่างกายลดลง อาจมีโรคภัยเบียดเบียน ช่วงนี้จะมีอายุ 65 ปี ขึ้นไป

7. รูปแบบของอาชีพ (Career Pattern) รูปแบบของอาชีพย่อมขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจและระดับของสังคม ตลอดจนโอกาสของผู้ประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพบางอย่างต้องเปลี่ยนงานบ่อย ๆ แต่อาชีพบางชนิดก็ไม่ต้องเปลี่ยนงาน

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวทาง (Development can Be Guided) การพัฒนาอาชีพ การแนะแนวทางให้ถูกต้อง การฝึกฝนงานอาชีพ และการแนะนำให้ผู้จักธรรมชาติของงานอาชีพ ช่วยให้มีการพัฒนาด้านอาชีพอย่างเหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพ

9. พัฒนาการด้านอาชีพ เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development the Result of Interaction) เช่น การอบรมเลี้ยงดูต่าง ๆ ที่เด็กได้รับมาอันเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กแต่ละคน จะนำไปสู่การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตน ตามที่ตนได้รับการอบรมเลี้ยงดูมา

10. ความไม่คงที่ของรูปแบบอาชีพ (The Dynamic of Career Pattern) รูปแบบของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับของสังคม เศรษฐกิจของบิดา มารดาตลอดจนระดับสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจของเด็กเอง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงแห่งพัฒนาการของแต่ละคน นั่นคือ ระยะต้น ๆ ของชีวิตจะมีความสนใจในอาชีพเพียงเล็กน้อยแล้วความเข้าใจอันนี้จะเป็นพื้นฐานในการสำรวจอาชีพ การเลือกอาชีพและการสร้างความมั่นคงในอาชีพในช่วงต่อ ๆ ไป

11. ความพอใจในงาน ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Job Satisfaction : Individual Differences) บุคคลจะพึงพอใจในงานนั้นก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติงานที่ตรงกับความสามารถ ความสนใจ และได้สวมบทบาทที่บุคคลต้องการ ระดับของความพอใจขึ้นอยู่กับความเข้าใจตนเอง และรู้จักตนเองในทุก ๆ ด้านดีอีกด้วย

12. งานคือชีวิต (Work is a way of life) นั่นคืองานเป็นวิถีแห่งชีวิตของบุคคล เมื่อบุคคลสามารถเลือกงานได้ตามความต้องการ บุคคลได้แสดงออกด้านความสามารถ ความสนใจ และค่านิยมในงานนั้นช่วยให้บุคคลมีชีวิตที่เป็นสุขปรับตัวเข้ากับงานนั้นได้

แนวคิดที่สำคัญตามทฤษฎีนี้คือ ซูเปอร์ เห็นว่าความพึงพอใจในงานขึ้นอยู่กับแต่ละคนได้เข้าปฏิบัติงานจริง ๆ เพราะการได้กระทำจริงช่วยให้เขาได้มีโอกาสแสดงบทบาทและสำรวจตนเอง

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกอาชีพของนักวิชาการต่าง ๆ ที่น่าสนใจ คือ⁴

ในปี ค.ศ. 1908 แฟรงค์ ปาร์โซ (Frank Parso) ได้อธิบายการเลือกอาชีพไว้ดังนี้ คือ

1. บุคคลจะต้องมีความเข้าใจตัวเองถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ความทะเยอทะยาน และอื่น ๆ
2. มีความรู้ถึงความต้องการและสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จ ข้อได้เปรียบเสียเปรียบ รายได้ และสิ่งที่คาดหวังจากงานต่าง ๆ
3. นำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และชนิดของงานมาสัมพันธ์กัน ดูถึงเหตุผล อาศัยข้อทดสอบ การสัมภาษณ์เป็นเครื่องช่วยในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และประสบการณ์ที่ได้รับทำให้สามารถเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กินชเบอร์ก (Ginzberg) ได้กล่าวถึงการเลือกอาชีพว่าเป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดจนตายที่เป็นลำดับต่อเนื่องกันในแต่ละข้อของกระบวนการ จะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุของ

แต่ละบุคคล และการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งไปข้างหน้า เขากล่าวถึงทฤษฎีเลือกอาชีพไว้

ว่า

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ
2. กระบวนการเลือกอาชีพจะมีย้อนกลับหลัง
3. การเลือกอาชีพจะเป็นการผสมผสานระหว่างความสามารถ ความสนใจ และความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม

นอกจากนี้ กิซเชอร์ค และคณะได้ศึกษาการเลือกอาชีพของนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ศึกษาวัดดังนี้ คือ

1. การเลือกอาชีพของคนเราไม่สามารถกำหนดเป็นทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ที่แน่นอน แต่อาจกล่าวได้ว่าการเลือกอาชีพเป็นการตัดสินใจโดยบังเอิญ
2. กระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ เป็นไปตามลำดับขั้นต่อไปนี้
  - 2.1 ขั้นเพื่อฝัน เริ่มตั้งแต่เด็กย่างเข้าวัยรุ่น เด็กเริ่มคิดถึงอาชีพที่ตนปรารถนา เมื่อโตขึ้น ขั้นนี้เด็กยังไม่สามารถประเมินความสนใจ ความสามารถของตนเองและยังไม่คำนึงถึงว่า เราได้ทำงานอาชีพที่คาดหวังไว้หรือไม่ แต่เป็นการเพื่อฝันส่วนตัว
  - 2.2 ขั้นทดลองและไตร่ตรองหาเหตุผล เด็กจะเริ่มทำความเข้าใจกับปัญหาอาชีพที่ตนปรารถนาในอนาคต และเริ่มทดลองหาประสบการณ์จากงานที่คิดไว้
  - 2.3 ขั้นตัดสินใจ เด็กเริ่มใช้เหตุผลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้มากขึ้น เขาจะเริ่มเข้าใจที่เขาปรารถนาใช้ว่าจะบรรลุผลเสมอไป ขั้นนี้เด็กจะรู้จักสำรวจตัวเอง คำนึงถึงความสนใจ คำนึงถึงความสามารถ หวังลงให้ได้สอดคล้องกับความสามารถได้ดีขึ้น จะเริ่มตัดสินใจเลือกจริงในขั้นนี้ โดยคำนึงถึงโอกาส ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของงานเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อช่วยในการตัดสินใจ
3. กระบวนการเลือกอาชีพ เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่อายุ 6 - 7 ปี แต่จะเป็นแบบแผนมากขึ้นเมื่ออายุ 10 ปี ขึ้นไป
4. การตัดสินใจเลือกอาชีพ เกิดจากความสนใจและวิสัยความสามารถของบุคคลที่มีต่ออาชีพนั้น
5. อาชีพที่ต้องการฝึกฝนเฉพาะ และมีค่าตอบแทนสูงเมื่อคนเราได้เลือกอาชีพนี้ และได้เข้าทดลองหาประสบการณ์แล้ว โอกาสที่เราจะผิดเปลี่ยนงานใหม่ย่อมมีน้อยลง

ตามความคิดของทฤษฎีนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล และทฤษฎีว่าด้วยบุคลิกภาพเป็นอย่างดี

แซมเลอร์ (Samler) ได้เสนอแนะการเลือกอาชีพไว้ดังนี้

1. คนเรามีความสามารถที่จะตัดสินใจต่อปัญหาตนเองได้ และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำเอาไว้เอง
2. คนเราปรับตัวด้านอื่นได้ดี การปรับตัวด้านการทำงานก็ไม่ยาก
3. การให้คำปรึกษาด้านอาชีพต้องประมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่เป็นประโยชน์สามารถช่วยให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นเพียงพอแก่การตัดสินใจเลือกอาชีพ
4. เงื่อนไขของงานแต่ละงานไม่เหมือนกัน การตัดสินใจเลือกต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจเงื่อนไขของตนดังกล่าว

บิลล์ (Brill) กล่าวว่า โดยปกติคนเราไม่ต้องการคำแนะนำหรือข้อคิดเห็นในการเลือกอาชีพ เพราะเขาารู้ได้เองว่างานใดที่เขาควรปฏิบัติได้ดีที่สุด และความสนใจกล่าวคือ คนเรามีความฉลาดพอที่จะตัดสินใจเลือกได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างจากคนโง่ แม้จะได้คำแนะนำเพียงใดก็อาจผิดหวังจากการตัดสินใจเลือกของตน

คลาร์ค (Clark) กล่าวถึงการเลือกอาชีพตามที่คณะของนักเศรษฐศาสตร์ว่า รายได้เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจเลือกอาชีพของตน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพด้วย

ฮอปเปอร์ค (Hoppock) ได้กล่าวว่าคุณสมบัติที่จะเลือกอาชีพที่สนองความต้องการของตนเองได้มากที่สุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต เขาเน้นถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในเรื่องความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและลักษณะนิสัย เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้คุณเลือกได้อย่างถูกต้องและประสบผลสำเร็จ ส่วนด้านความพอใจในอาชีพนั้น โฮปแลนด์ (Hobland) มีความเชื่อว่าการเลือกอาชีพและความพอใจในอาชีพของคุณ มีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ บุคคลย่อมแสวงหาอาชีพที่เปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ทักษะและความสามารถ ที่แสดงออกถึงทัศนคติและค่านิยม เพื่อให้มีบทบาทที่เหมาะสมสอดคล้องกันระหว่างบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของงานแต่ละชนิด นอกจากนี้ ฮอปเปอร์ค มีความเห็นว่า หลักการเลือกอาชีพของคุณอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถสนองความต้องการของเขาได้มากขึ้นและดีขึ้น

เฟลเลอร์ (Farer) ได้อธิบายถึงการเลือกอาชีพในแง่ของบุคลิกภาพและความต้องการทาง
 อารมณ์ของบุคคลไว้ดังนี้

1. บุคคลเลือกอาชีพเพราะแรงกระตุ้นทางอารมณ์ ความรู้สึก เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ไม่มีเหตุผล และไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน
2. จิตไร้สำนึกเป็นตัวกำหนดให้คนเลือกอาชีพได้ โดยตนเองก็ไม่อาจรู้ได้ว่าเหตุใดจึงเลือกอย่างนั้น และจิตใจไร้สำนึกจะเกิดได้เนื่องจากคนมีความสนใจและได้เห็นแบบอย่างจากผู้อื่น อยู่เสมอ
3. ความสนใจและการได้เห็นแบบอย่าง เป็นปัจจัยพื้นฐานของการเลือกอาชีพที่บุคคลชอบหรือไม่ชอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เป็นลักษณะของการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเอง
4. ความสนใจของคนมีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน และเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับพัฒนาการทางจิต นั่นคือความสนใจของคนจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย

ทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงแนวความคิดซึ่งอาจเป็นข้อสมมติฐานหรือเป็นความเชื่อที่มีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ จำเป็นที่ผู้ให้คำแนะนำแนวทางอาชีพจะต้องนำมาพิจารณาเปรียบเทียบ ผสมผสานเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับการแนะนำแนวทางอาชีพ

จากทฤษฎีการเลือกอาชีพที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน
2. การเลือกอาชีพเป็นการผสมผสานกันระหว่างพัฒนาการ โครงสร้างของสังคมและโครงสร้างของอาชีพ
3. การเลือกอาชีพต้องเป็นไปตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและค่านิยมของบุคคล

ซึ่งในการตัดสินใจเลือกอาชีพนั้น สามารถแบ่งระยะของการตัดสินใจเลือกอาชีพออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะของวัยความคิดเพื่อฝัน เริ่มก่อนอายุ 11 ปี เป็นระยะที่เด็กยังไม่รู้ถึงขีดความสามารถของตนอย่างแท้จริง เป็นการคิดถึงอาชีพต่าง ๆ โดยการสร้างจินตนาการ เด็กจะเกิดทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ แล้ว

2. ระยะเวลาของวัยแห่งการทดลอง อายุระหว่าง 11-17 ปี เด็กเริ่มมีความรู้ด้านอาชีพกว้างขึ้น แต่ยังไม่ตกลงใจจะประกอบอาชีพใดแน่นอนลงไป เด็กยังคงคิดถึงตนเองในด้านความสามารถ ความสนใจ และค่านิยมในการเลือกอาชีพระยะนี้แบ่งเป็น 4 ชั้นย่อย ๆ คือ

2.1 ชั้นของความสนใจ อายุ 11-12 ปี เป็นระยะที่เด็กวางแผนเลือกอาชีพที่ตนสนใจและชอบ เป็นการจินตนาการว่าตนจะทำอะไรบ้างในอนาคต

2.2 ชั้นของการพิจารณาความสามารถ อายุ 13-14 ปี เด็กจะเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถของตน โดยดูว่ามีความสามารถด้านใดบ้าง

2.3 ชั้นของการคำนึงถึงค่านิยม อายุระหว่าง 15-16 ปี การเลือกอาชีพจะคำนึงถึงความสำคัญของงาน ซึ่งค่านิยมต่าง ๆ จะมีส่วนสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพมาก

2.4 ชั้นของการเปลี่ยนแปลง ระยะเวลาเด็กเริ่มคำนึงถึงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคม เริ่มเรียนรู้ถึงวิธีการปรับตัวให้เหมาะสมกับเพศของตน และพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประกอบ ช่วยให้เด็กเลือกอาชีพได้ถูกต้องและเหมาะสมขึ้น

3. ระยะเวลาของการเลือกอาชีพตามความเป็นจริง เริ่มตั้งแต่อายุ 17 ปี ขึ้นไป จนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นระยะแห่งการแสวงหาอาชีพต่าง ๆ จากข้อเท็จจริงและประสบการณ์ เด็กส่วนใหญ่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ความรู้และข้อสนเทศต่าง ๆ จากบริการสนเทศจะช่วยให้เด็กตัดสินใจเลือกอาชีพได้ถูกต้องขึ้น ระยะนี้แบ่งเป็น 3 ชั้นย่อย ๆ คือ

3.1 ชั้นของการสำรวจตน เด็กพยายามตัดสินใจเลือกอาชีพให้ตรงตามความเป็นจริง โดยคิดถึงค่านิยมในงานอาชีพ ความสนใจ ตลอดจนอนาคตของตนมากที่สุด

3.2 ชั้นของการตัดสินใจที่แน่นอน เป็นขั้นตอนของการยอมรับความสามารถของตน เพื่อให้การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นไปอย่างถูกต้อง

3.3 ชั้นของการแสวงหาความชำนาญ เป็นขั้นของการวางขอบข่ายในการเลือกอาชีพ โดยคำนึงถึงโอกาส ตลอดจนข้อจำกัดและข้อเท็จจริงในการเลือกอาชีพ หาความรู้และประสบการณ์ในด้านอาชีพต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

การจัดระดับวิชาชีพ

ในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ ได้มีการจัดระดับวิชาชีพออกเป็น 5 ระดับดังนี้⁵

1. ระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ได้แก่ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลผู้จบการศึกษาระดับปริญญา ทำหน้าที่วางแผน ควบคุมงานและออกแบบ เช่น วิศวกร สถาปนิก นักวิชาการเกษตร นักการบัญชี นายธนาคาร นายแพทย์ เป็นต้น
2. ระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semi-Professional) ได้แก่ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลผู้จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือระดับเทคนิค เช่น ช่างเทคนิคก่อสร้าง ช่างเทคนิคการเกษตร เจ้าหน้าที่เทคนิคการแพทย์ เป็นต้น
3. ระดับแรงงานฝีมือ (Skilled Worker) ได้แก่ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ทำหน้าที่ซ่อมแซม ปรับ ประกอบแก้ไข โดยอาศัยความชำนาญและความรู้ เช่น ช่างก่อสร้าง พนักงานบัญชี เป็นต้น
4. ระดับแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-Skilled Worker) มีความชำนาญรองลงมาจากระดับแรงงานฝีมือ โดยสามารถปฏิบัติงานได้เฉพาะจุด เช่น ช่างปูน เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด เป็นต้น
5. ระดับแรงงานทั่วไป (Un-Skilled Worker) ได้แก่ คนงาน กรรมกรทั่วไปโดยใช้แรงงานในการปฏิบัติงานตามคำสั่งที่ได้รับเป็นสำคัญ

อาชีพทางช่างและอุตสาหกรรม

โลกของงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อมนุษยชาติมาเป็นเวลานาน สำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรม การดำรงชีพในช่วงหนึ่งร้อยปีก่อน อาศัยการทำเกษตร มีอาชีพให้ทำไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการทำไร่ทำนา ทำสวน และงานส่วนตัว ไม่ต้องเป็นลูกจ้างหรือทำงานให้แก่ผู้ใด ในรอบ 50 ปีหลัง ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เริ่มทำงานด้านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม มีการจ้างงานเกิดขึ้น งานมีมากขึ้นและขยายตัวออกไป ในช่วงแรกเป็นงานทางด้านบริการ คือการเป็นข้าราชการ ครู แพทย์ และช่าง หลังจากมีการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาประเทศซึ่งเริ่มเมื่อมี พ.ศ. 2504 งานจึงมีมากขึ้น ในปัจจุบันนี้การทำงานถือว่าเป็นหัวใจของการครองชีพ ปราศจากงานจะปราศจากรายได้ งานปัจจุบันต้องอาศัยการศึกษา การอบรม ทั้งในรูปการศึกษา แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ยิ่งกระบวนการผลิตมีมาก และซับซ้อน

ซ้อนมากขึ้น งานก็จะขยายตัวมากขึ้น ซึ่งหากแบ่งหมวดหมู่ของอาชีพตามหลักสากลแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 7 หมวดอาชีพดังนี้ คือ⁶

1. กลุ่มทำงานโดยใช้วิชาชีพ ผู้ที่ทำงานกลุ่มนี้ต้องเรียนจบอย่างน้อยอุดมศึกษา หรือสูงกว่า ซึ่งมีอยู่ประมาณ 400 อาชีพ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักเคมี วิศวกร แพทย์ นักกฎหมาย เป็นต้น
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานบริหารในหน้าที่สำคัญ เช่น ผู้จัดการฝ่ายผลิต ผู้จัดการฝ่ายบุคคล ผู้บริหารระดับสูงต่างๆ ในกลุ่มนี้มีอาชีพต่างๆ ประมาณ 25 อาชีพ
3. กลุ่มผู้ทำงานเสมียน งานช่วยสำนักงานในลักษณะต่างๆ เช่น เลขานุการ นักชวเลข เสมียนบัญชี มีประมาณ 100 อาชีพ
4. กลุ่มผู้ทำงานซื้อขายหรือพ่อค้าแม่ขาย ซึ่งรวมตั้งแต่พนักงานขาย พนักงานเดินตลาด นายหน้า พนักงานขายเร่ ผู้รับจํานำ เป็นต้น
5. กลุ่มผู้ทำงานด้านบริการ เช่น พนักงานโรงแรม พนักงานในสถานพักผ่อนหย่อนใจ ช่างผสมสตรี ช่างผสมบุรุษ ในกลุ่มนี้มีอาชีพประมาณ 100 อาชีพ
6. กลุ่มอาชีพเก่าดั้งเดิม ได้แก่ ชาวนา ชาวไร่ ชาวประมง รวมไปถึงผู้ทำงานในฟาร์มหรือผู้จัดการฟาร์ม ในกลุ่มนี้แม้จะเป็นอาชีพเก่าแก่แต่ก็มีอาชีพมากถึง 150 อาชีพ
7. กลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวกับการผลิต และการขนส่ง เช่น คนงานในโรงงาน ช่างในกระบวนการผลิตต่างๆ มีอาชีพมากถึง 1,000 อาชีพ

ในการแบ่งอาชีพ หรืองาน ของไทย ซึ่งจัดแบ่งไว้ในกฎหมายแรงงานนั้น ได้แบ่งอาชีพ ออกเป็น 3 งาน ดังต่อไปนี้คือ⁷

1. งานอุตสาหกรรม ได้แก่งานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ
  - 1.1 การทำเหมืองแร่ เหมืองหิน หรือกิจการอื่นใดเกี่ยวกับการขุดค้นแร่ธาตุ หรือทรัพยากรธรณีอย่างอื่น
  - 1.2 การทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อมบำรุง ปรับปรุง แปรสภาพ หรือทำลายซึ่งวัตถุหรือทรัพย์สิน และรวมถึงการต่อเรือ การให้กำเนิด แปลง และจ่ายไฟฟ้า หรือพลังงานอย่างอื่น
  - 1.3 การก่อสร้าง ต่อเติม ดัดตั้ง ซ่อม ซ่อมบำรุง ดัดแปลง หรือรื้อถอน อาคาร สนามบิน ทางรถไฟ ทางรถราง ท่าเรือ อุโมงค์ สะพานเทียบเรือ ทางน้ำ ถนน อุโมงค์

สะพาน ท่อระบายน้ำ ท่อน้ำ โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ก๊าซ หรือประปา หรืองานก่อสร้างอื่นๆ รวมทั้งการเตรียมหรือวางรากฐานของงานก่อสร้างหรือโครงสร้างนั้นๆ

2. งานขนส่ง ได้แก่งานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการลำเลียง หรือเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสิ่งของ ด้วยเครื่องอุปกรณ์การขนส่ง
3. งานพานิชยกรรม ได้แก่งานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ
  - 3.1 การซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าทรัพย์สิน หรือให้เช่าซื้อ รับจ้างทำของ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม ให้กู้ยืม รับฝากทรัพย์สิน รับจำนอง รับจำนำ เก็บของในคลังสินค้า รับประกันภัย รับโอน หรือรับจัดส่งเงิน หรือการธนาคาร หรือบริการที่เรียกค่าตอบแทน
  - 3.2 กิจการที่มีลักษณะผสมระหว่างงานอุตสาหกรรมและงานพานิชยกรรม เป็นงานทางธุรกิจ
  - 3.3 กิจการอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนด

สำหรับกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับงานอุตสาหกรรม หรือการผลิตนั้น เป็นอาชีพที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณในชื่อของอาชีพช่าง ซึ่งเมืองไทยเป็นเมืองที่มีช่างแขนงต่างๆมากมาย ทั้งนี้จะเห็นได้จากมรดกทางการช่าง ที่เป็นหลักฐานปรากฏมาแต่โบราณ แสดงให้เห็นถึงความสามารถและมีมือในเชิงช่างของไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี วิชาการช่างของไทยเป็นวิชาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิชาการอื่นใด และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับพันปี

ถึงแม้ว่าสิ่งที่เป็นมรดกทางการช่างของไทยจะได้รับการยกย่องเชิดชูว่าเป็นสิ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งของประเทศชาติก็ตาม แต่เรื่องราวของช่างไทยมักจะไม่มีผู้กล่าวถึงเท่าที่ควร จึงทำให้ช่างไทยเป็นเพียงผู้ที่อยู่หลังความสำเร็จ อยู่เบื้องหลังสิ่งที่เป็นสมบัติล้ำค่าของชาติเท่านั้น

คำว่า "ช่าง" ในปัจจุบันจะนึกถึงผู้ใช้ฝีมือ ผู้ใช้แรงงาน และผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ที่รับจ้างทำงานตามความประสงค์ของผู้อื่น ซึ่งเรามักจะไม่ใคร่เห็นความสำคัญมากนัก ต่างไปจากช่างไทยในสมัยโบราณ ที่มักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นเลิศในสาขาวิชานั้นๆ และสามารถสร้างสรรค์งานให้เป็นที่ยอมรับได้ด้วยความสามารถของตัวเอง มากกว่าการทำตามคำสั่งหรือความประสงค์ของผู้อื่น ช่างไทยโบราณสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีคุณค่า ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายไว้ว่า ช่างหมายถึง ชำนาญในการฝีมือหรือศิลปะ ช่างโดยทั่วไปจะหมายถึงผู้มีความชำนาญเชี่ยวชาญในงานสาขาหนึ่งที่ตนถนัด เช่น ช่างกลึง ช่างปูน

ช่างแกะสลัก ช่างเขียน ช่างปั้น เป็นต้น ช่าง บางครั้งช่างก็หมายถึงผู้ที่มีความสามารถในด้านวิชา
 การทางศิลปะด้วย เช่น สถาปนิก ประติมากร เป็นต้น

ช่าง ในภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Artisan ซึ่งมักจะหมายความถึงช่างฝีมือมากกว่าช่างศิลป์
 หรือศิลปิน โดย ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อธิบายไว้ว่า^๖ “ช่างฝีมือ หมายถึง ผู้ผลิตศิลปกรรมที่
 งานนำดูน่าใช้สอยเป็นอสังการ เป็นเครื่องประดับชีวิตของเราให้กินดีอยู่ดี ผลิตรกรรมหรือสิ่งที่ทำ
 เป็นอาชีพของช่างฝีมือนี้เรียกว่า ศิลป์ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากฝีมือความสามารถ และความรู้ค่า
 ของช่างฝีมือผู้นั้นเฉพาะตัวเป็นคนๆไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลิตรกรรมหรือสิ่งที่ทำขึ้นนั้นไม่ใช่เป็น
 ของที่ทำขึ้นด้วยเครื่องจักร” ตัวอย่าง อาชีพต่างๆของช่างฝีมือ คือ การสลักโลหะ การแกะสลักไม้
 การทำเครื่องลายคราม การทอผ้า และอื่นๆที่เป็นเส้นใย ช่างทอง ช่างถม ช่างไม้ ช่างรัก ช่าง
 ประดับมุก ช่างประดับกระจก เหล่านี้เป็นต้น ส่วนช่างศิลปะ หรือศิลปิน (Artist) นั้นหมายถึงผู้ที่
 สร้างศิลปกรรมที่เป็นวิจิตรศิลป์ ได้แก่ กวี นักดนตรี สถาปนิก จิตรกร และประติมากร

สำหรับช่างไทยแต่โบราณนั้นอาจแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ^๗ พวกแรกเป็นช่างฝีมือที่มีอยู่ใน
 วัง ทำงานกับพระมหากษัตริย์และข้าราชการบริพาร ช่างจำพวกนี้เป็นช่างหลวง หรือช่างประจำราช
 สำนัก ซึ่งส่วนมากเป็นช่างฝีมือดี ได้รับการคัดเลือกมาแล้ว ส่วนอีกพวกหนึ่งเป็นช่างพื้นเมือง
 ทำงานอยู่ตามถิ่นที่อยู่ของตนเอง ซึ่งช่างพวกนี้เรียกว่าช่างพื้นเมือง บางครั้งก็รวมถึงพระภิกษุด้วย
 อย่างไรก็ตามช่างพื้นเมืองนี้เป็นช่างที่ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดวิชาความรู้กันในหมู่ของตน หรือใน
 สกุลช่างของตนในวงแคบๆ จึงทำให้ผลงานของช่างพื้นเมืองมีรูปแบบ และลักษณะเฉพาะเป็นของ
 ตนเอง เกิดเป็นแบบอย่างของสกุลช่างของตนขึ้น เช่น สกุลช่างเพชรบุรี สกุลชางนนทบุรี สกุล
 ช่างลานนาไทย เป็นต้น แม้ว่าช่างทั้งสองประเภทนี้จะมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน แต่วิธีการเรียน
 รู้และการสืบทอดวิชาการช่างจะเหมือนกัน คือส่วนมากจะเรียนรู้กันในวงแคบๆ เป็นแบบพ่อสอน
 ลูกมากกว่าวิธีอื่น เพราะคนไทยในสมัยโบราณเป็นคนหวงวิชา ไม่มีใครยอมถ่ายทอดสอนวิชาให้
 ใครง่ายๆ จะสอนหรือถ่ายทอดให้เฉพาะผู้ใกล้ชิดหรือคนที่สนิทชิดชอบด้วยเท่านั้น และการเรียนรู้
 ก็เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ผู้ที่สนใจจะเป็นช่างจะต้องไปฝึกฝนโดยการเป็นลูกมือช่าง ทำความ
 ซำนาญเอาเองมากกว่าการสอนอย่างจริงจัง โดยเหตุนี้จึงทำให้วิชาการช่างของไทยอยู่ในวงจำกัด
 และวิชาช่างบางอย่างที่ไม่มีผู้เรียนรู้สืบทอดก็สูญไป

อย่างไรก็ตามช่างของไทยในอดีตนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเจริญและความเสื่อม
 ของบ้านเมือง เพราะถ้ายุคใดบ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น ปราศจากศึกสงคราม การช่างก็จะได้
 รับการสนับสนุน ทำให้บ้านเมืองยุคนั้นสมัยนั้นมีศิลปกรรม ปราสาทราชวัง วัดวาอารามที่ปราณีต
 สวยงาม แต่ในทางตรงข้าม หากบ้านเมืองยุคใดไม่มีความสงบมีแต่ศึกสงคราม การช่างต่างๆก็จะ

ขบเซา ช่างไม่มีโอกาสที่จะแสดงฝีมือ จึงถือได้ว่าวิชาการช่างต่างๆนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาควบคู่กับความสำเร็จและอารยธรรมของมนุษย์ แต่จากหลักฐานที่เป็นผลงานอันเก่าแก่ทางการช่างของไทยที่ปรากฏอยู่ตามที่ต่าง ๆ นั้น ไม่ปรากฏว่ามีการจารึกชื่อช่างผู้สร้างเลย ทั้งนี้อาจจะมาจากสาเหตุสองประการคือ ประการแรกผู้ที่เป็นช่างส่วนใหญ่เป็นช่างหลวง ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาตามพระราชประสงค์ หรือตามคำสั่งที่ได้รับมา ก็มักถือว่าสิ่งนั้นมีชื่อของตน การที่จะจารึกชื่อลงไปจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควร อีกประการหนึ่งนั้น อาจจะมาจากเหตุที่ช่างไทยทำงานช่างอุทิศถวายเป็นพุทธบูชา กระทำด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา หรือสิ่งที่ตนเคารพนับถือ จึงไม่ต้องการชื่อเสียงและสิ่งตอบแทนแต่ประการใด ดังนั้นการจารึกชื่อลงไปบนผลงานของตนจึงไม่ใช่สิ่งสำคัญ ทำให้เป็นการยากที่จะทราบชื่อของผู้ที่สร้างสิ่งต่างๆได้ และเท่าที่พอจะทราบได้บ้างก็เป็นเพียงการบันทึกทางประวัติศาสตร์ พงศาวดาร และการจดจำกันต่อๆมาเท่านั้น ทั้งที่มรดกทางการช่างของไทยนั้นมีอายุนับพันปีแล้วก็ตาม แต่ชื่อเสียงของช่างไทยเท่าที่ปรากฏอยู่มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

วิชาการช่างสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้นเรียกรวมกันว่า ช่างสิบหมู่ โดยรวมเอาผู้มีฝีมือในแต่ละด้านเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งได้แก่ ช่างแกะ ช่างเขียน ช่างสลัก ช่างกลึง ช่างปูน ช่างปั้น ช่างหุน ช่างรัก ช่างหล่อ และช่างบุ ช่างสิบหมู่นี้มาจากคำว่า สิบป หรือ ศิลป ช่างสิบหมู่จึงหมายถึงช่างศิลป์ผู้มีความสามารถในงานศิลปด้านต่างๆ สิบอย่างดังกล่าวแล้ว ต่อมาได้รวมเอาช่างผู้ชำนาญในการช่างสาขาต่างๆ กันไว้ถึง 28 สาขาช่าง โดยตั้งขึ้นเป็นกรมช่างสิบหมู่ อย่างไรก็ตาม วิชาการช่างของไทยในปัจจุบันนี้ได้ก้าวหน้าไปมาก มีโรงเรียนช่างจำนวนมากแต่ดูเหมือนว่าช่างไทยผู้มีความสามารถในด้านต่างๆ กลับลดน้อยลง จึงทำให้มรดกทางการช่างของไทยเหล่านั้น ลดน้อยลงหรือบางอย่างก็สูญหายไป

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าอาชีพต่างๆ มีการแบ่งและขยายขอบเขตของงานได้หลากหลายขึ้น ในบางสาขาอาชีพ สามารถแบ่งย่อยเป็นอาชีพต่างๆได้อีกมากมาย ตามความถนัดเฉพาะทางของแรงงาน เช่นอาชีพช่างก่อสร้าง อาจแบ่งเป็น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างประปา ช่างท่อ-สุขภัณฑ์ ช่างสี เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการแบ่งอาชีพของผู้ปฏิบัติงานทางช่าง หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตไว้ 13 กลุ่มอาชีพ ตามการสำรวจแรงงาน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังนี้คือ²

1. ช่างทอผ้า
2. ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า
3. ช่างตัดเย็บรองเท้า ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง

4. ช่างนาฬิกา
5. ~~ช่างเพชรพลอย ทอง เงิน~~
6. ช่างกลโรงงานและช่างยนต์
7. ช่างประปา
8. ช่างเชื่อม และโลหะแผ่น
9. ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
10. ช่างเฟอร์นิเจอร์(ไม้)
11. ช่างก่อสร้าง
12. ช่างพิมพ์และที่เกี่ยวข้อง
13. ช่างขึ้นรูปแก้ว และดินเผา

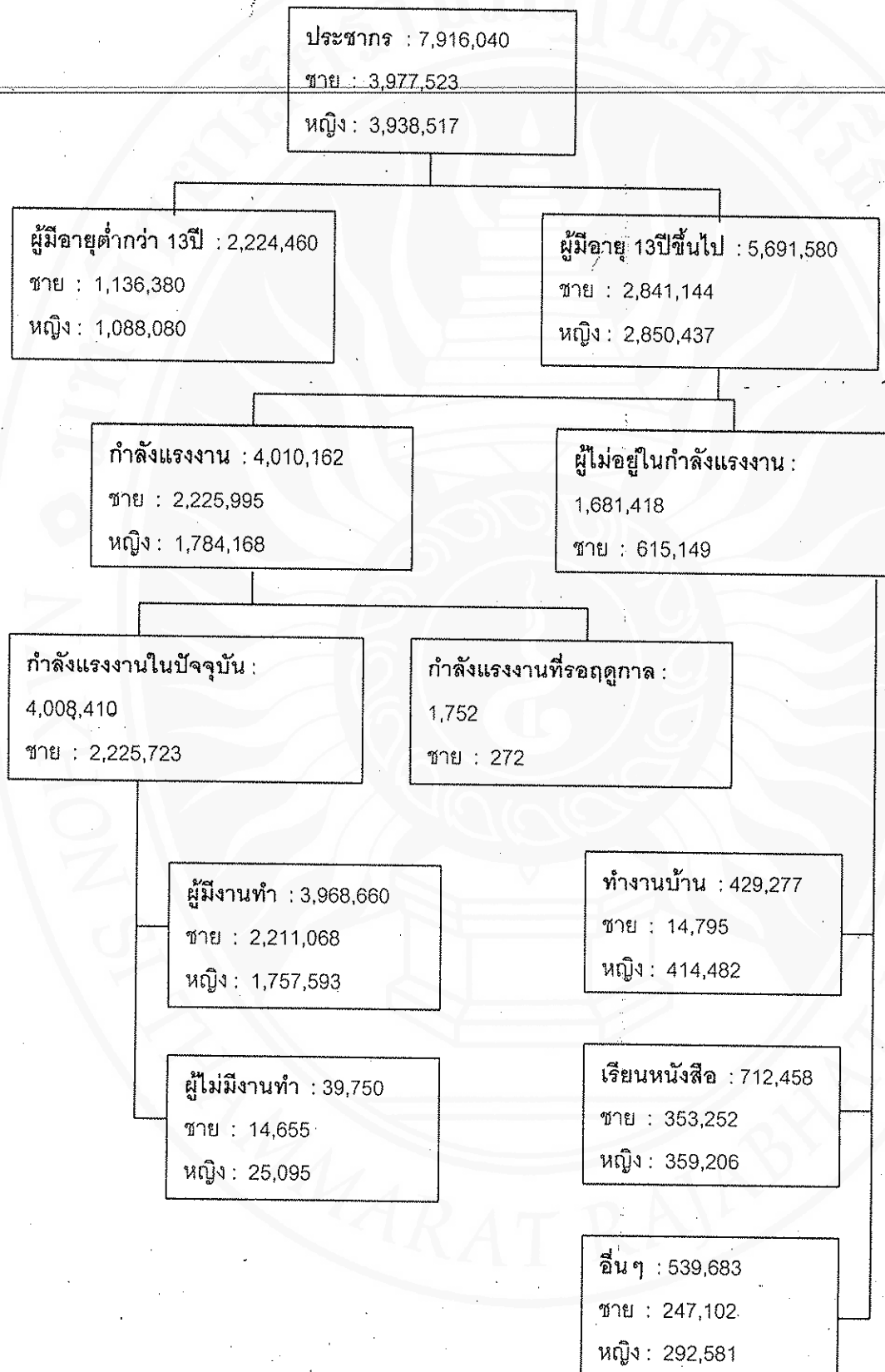
โครงสร้างประชากร และการจ้างงาน

จากการสำรวจประชากรของประเทศไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ¹ ในปี 2539 ในด้านจำนวนประชากร จำแนกตามเพศ อายุของแรงงาน กำลังแรงงาน สถานภาพของแรงงาน อาชีพของแรงงาน รวมทั้งการจัดหางาน มีรายละเอียดของข้อมูลตามตาราง 1 - 3 และภาพที่ 1 , 2

ภาพที่ 1 โครงสร้างประชากร และกำลังแรงงานของประเทศไทยในปี 2539

ภาพที่ 2 โครงสร้างประชากร และกำลังแรงงานของภาคใต้ ในปี 2539

ตาราง 2 จำนวนประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป ที่มั่งงานทำของภาคใต้ ปี 2539 จำแนกตามอาชีพ และเพศ

เพศ	รวม	หมวดอาชีพ									
		งานที่ใช้ วิชาชีพ วิชาการฯ	งานบริหาร ธุรกิจ และจัด ดำเนินการ	งานอาชีพ เสมียน	งาน เกี่ยวกับ การค้า	เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์	งานอาชีพ เกี่ยวกับ การขนส่ง	ช่างหรือ งานใน กระบวนการ การผลิต	งานเกี่ยว กับการ บริการ การศึกษา	คนงาน ซึ่งมีได้ จำแนกไว้ ในหมวด อื่น	
ชาย	2,211,068	67,042	85,630	45,651	172,919	1,261,115	148,587	360,987	69,139	-	
หญิง	1,757,593	78,929	16,454	62,668	281,167	1,041,015	4,318	192,424	80,619	-	
รวม	3,968,660	145,970	102,083	108,318	454,085	2,302,130	152,905	553,411	149,757	-	

๒
๙๓๑.๗๙๔
ป ๑๗๑๑๑
๒๕๔๒
๑๑๖๙๓๗

ตาราง 3 สถิติการจัดหางานของภาคใต้ ของปี 2539 จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ผู้สมัครงานใหม่			ตำแหน่งว่างงาน			บรรจุงาน			
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม	ชาย	หญิง
นครศรีธรรมราช	3,474	1,334	2,140	5,043	2,175	943	1,925	1,233	646	587
กระบี่	864	425	421	1,789	441	568	780	459	239	220
พังงา	247	99	148	619	254	122	243	149	76	73
ภูเก็ต	1,087	441	646	2,676	876	674	1,126	793	323	470
ราชบุรี	1,559	431	1,128	6,684	1,102	3,438	2,144	1,167	341	826
ระนอง	511	195	316	1,196	464	437	295	402	168	234
มพร	1,391	538	853	5,709	2,180	2,244	1,285	840	372	468
งขลา	3,940	1,568	2,372	16,938	5,458	7,138	4,342	3,198	1,533	1,665
สตูล	303	150	153	2,054	807	359	888	152	88	64
รั้ง	975	341	634	4,158	956	1,257	1,945	780	291	489
ทลุง	738	327	411	2,113	535	271	1,307	529	226	303
ตตานี	414	190	224	524	264	120	140	178	100	78
ะลา	1,190	607	583	3,235	1,162	941	1,132	492	259	233
ราธิวาส	844	381	463	2,568	864	679	1,025	553	273	280
รวม	17,519	7,027	10,492	55,306	17,538	19,191	18,577	10,925	4,935	5,990

จากการสำรวจความต้องการแรงงานฝีมือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) พบว่า² สถานประกอบการมีความต้องการแรงงานเพิ่ม โดย
พิจารณาตามลักษณะของงาน ตามตาราง 4

ตาราง 4 ความต้องการแรงงานฝีมือทางช่างหรือผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิตเพิ่ม ของสถาน
ประกอบการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 -
2544)

ช่างหรือผู้ปฏิบัติการ ในกระบวนการผลิต	ความต้องการแรงงานฝีมือเพิ่ม	
	พ.ศ. 2540 - 2544	เฉลี่ยต่อปี
ช่างทอผ้า	28,000	5,600
ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	60,800	12,200
ช่างตัดเย็บรองเท้า ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	18,000	3,600
ช่างนาฬิกา	1,900	400
ช่างเพชรพลอย ทอง เงิน	13,500	2,700
ช่างกลโรงงานและช่างยนต์	45,700	9,100
ช่างประปา	2,500	5,000
ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น	34,800	7,000
ช่างไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์	34,900	7,000
ช่างเฟอร์นิเจอร์ (ไม้)	56,200	11,200
ช่างก่อสร้าง	79,500	15,900
ช่างพิมพ์และที่เกี่ยวข้อง	4,100	800
เบ็ดเตล็ด	123,900	24,800
รวม	503,800	100,800

สาขาวิชาชีพทางช่างหรือผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิตที่สถานประกอบการต้องการแรง
งานเพิ่ม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) สามารถ
จำแนกได้ตามระดับวิชาชีพดังต่อไปนี้²

1. ระดับวิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ วิศวกร หรือช่างชำนาญงาน สาขาวิชาชีพที่สำคัญที่
 ต้องการ 5 ลำดับแรกคือ วิศวกรอิเล็กทรอนิกส์ ต้องการ 13,704 คน วิศวกรเครื่องกลโรงงาน
 ต้องการ 7,192 คน วิศวกรโยธา ต้องการ 4,356 คน วิศวกรอุตสาหกรรมโรงงาน ต้องการ
 5,140 คน และช่างซ่อมบำรุงรถยนต์ ต้องการ 2,191 คน ตามลำดับ
  2. ระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ ช่างเทคนิค หรือหัวหน้าช่าง มีสาขาอาชีพที่ต้องการ
 5 ลำดับแรกคือ ช่างอิเล็กทรอนิกส์หรือไฟฟ้า ต้องการ 37,882 คน รองลงมาคือช่างเครื่องกลโรง
 งาน ต้องการ 18,326 คน ช่างซ่อมบำรุงรถยนต์ ต้องการ 15,327 คน ช่างตัดหล่อเชื่อมกลึง
 โลหะ ต้องการ 9,592 คน และช่างรับเหมาก่อสร้าง ต้องการ 5,539 คน ตามลำดับ
  3. ระดับแรงงานฝีมือ มีสาขาที่มีความต้องการสูงที่สุด 5 ลำดับแรกคือ ช่าง(ตัด หล่อ
 เชื่อม กลึง)โลหะ ต้องการ 36,072 คน รองลงมาคือ ช่างรับเหมาก่อสร้าง ต้องการ 11,839 คน ช่าง
 เย็บจักรอุตสาหกรรม ต้องการ 11,644 คน ช่างซ่อมบำรุงรถยนต์ ต้องการ 10,178 คน และช่าง
 ปรับและประกอบเครื่องมือกล ต้องการ 8,864 คน ตามลำดับ
  4. ระดับกึ่งฝีมือ มีสาขาที่มีความต้องการสูงที่สุด 5 ลำดับแรกคือ ช่างรับเหมาก่อ
 สร้าง มีความต้องการ 42,689 คน รองลงมาได้แก่ช่าง(หล่อเชื่อมกลึง)โลหะ ต้องการ 25,164 คน
 ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม ต้องการ 11,644 คน ช่างกึ่งฝีมือทั่วไป ต้องการ 8,261 คน และช่าง
 ควบคุมโรงงาน มีความต้องการ 5,816 คน ตามลำดับ
  5. ระดับแรงงานทั่วไป เป็นกลุ่มที่มีความต้องการมากที่สุด คือมากกว่า 549,000
 คน โดยเป็นคนงานในฝ่ายการผลิต นอกนั้นเป็นคนงานรักษาความปลอดภัย คนงานทำความสะอาด
 สะอาด คนงานขับรถ เด็กชนของ/เด็กทำรถ พนักงานเสิร์ฟอาหาร และแม่บ้าน
- จากความต้องการดังกล่าวมีการกระจุกตัวของความต้องการแรงงานฝีมืออยู่ในจังหวัด
 ใหญ่ๆ ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของทุกภาค โดยในภาคใต้คือที่ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี
 และนครศรีธรรมราช ซึ่งพบว่าภาคใต้มีความต้องการแรงงานฝีมือทางช่างหรือผู้ปฏิบัติการใน
 กระบวนการผลิตเพิ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นลำดับที่ 6 ของ
 ประเทศไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค (จากจำนวน 7 ภาค) คือมีความต้องการแรงงานทั้งหมด
 171,491 คน หรือร้อยละ 11.15 ของความต้องการทั้งหมดทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยมีความ
 ต้องการเฉลี่ยปีละ 12,214 คน และจำแนกความต้องการตามระดับวิชาชีพดังต่อไปนี้²

1. ความต้องการแรงงานระดับวิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ วิศวกรและช่างชำนาญงาน ~~จำนวนรวมทั้งสิ้น 3,375 คน (ร้อยละ 2) โดยกระจายออกเป็นวิศวกรโยธา หรือช่างรับเหมาก่อ~~
สร้าง 924 คน ช่างซ่อมบำรุงรถยนต์ 599 คน วิศวกรเครื่องกลโรงงาน 521 คน เป็นต้น
2. ความต้องการแรงงานระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ ช่างเทคนิคระดับต่างๆ มีจำนวนรวมกัน 7,115 คน หรือร้อยละ 4.1 โดยมีความต้องการช่างอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้ามากที่สุด คือ 1,906 คน รองลงมาคือช่างซ่อมบำรุงรถยนต์ จำนวน 1,843 คน ช่างเครื่องกลโรงงาน 1,244 คน และช่างรับเหมาก่อสร้าง 787 คน
3. ความต้องการแรงงานระดับแรงงานฝีมือ มีจำนวนความต้องการทุกสาขา 7,008 คน หรือร้อยละ 4.1 แบ่งเป็นความต้องการช่าง (ตัด หล่อ เชื่อม กลึง) โลหะ มากที่สุด คือ 1,564 คน ช่างเครื่องกลโรงงาน 544 คน ช่างสี ช่างเคาะรถยนต์และจักรยายนต์ 519 คน ช่างรับเหมาก่อสร้าง 1,301 คน ช่างไม้ก่อสร้าง 440 คน ช่างปูนและช่างเสริมเหล็กคอนกรีต 559 คน
4. ความต้องการแรงงานระดับกึ่งฝีมือ มีความต้องการรวมทั้งหมด 14,411 คน หรือร้อยละ 8.4 โดยมีความต้องการช่างรับเหมามากที่สุด 5,410 คน รองลงมาคือ ช่าง(ตัด หล่อ เชื่อม กลึง)โลหะ 3,002 คน ช่างไม้ก่อสร้าง 1,100 คน และช่างปูนและเสริมเหล็กคอนกรีต 884 คน
5. ความต้องการแรงงานระดับกรรมกรหรือคนงานทั่วไป มีจำนวนมากที่สุดในภาคใต้ คือรวมกันมากกว่า 88,590 คน หรือร้อยละ 51.7 โดยแบ่งเป็นกรรมกรสาขาต่างๆไป 32,181 คน นอกจากนั้นเป็นคนสวน 30,106 คน คนงานโรงงานผลิต 10,997 คน คนขับรถ 7,217 คน คนงานรักษาความปลอดภัย 3,505 คน พนักงานบรรจุภัณฑ์ 2,780 คน พนักงานเสิร์ฟอาหาร 1,425 คน และพนักงานทำความสะอาด 1,305 คน เป็นต้น
6. ความต้องการพนักงานทุกระดับรวมกัน มีจำนวนรวมกัน 50,992 คน แบ่งเป็นพนักงานทั่วไป 39,656 คน หัวหน้าพนักงาน 4,346 คน นักวิชาชีพ 5,182 คน และผู้จัดการ 1,808 คน

งานวิจัยเกี่ยวข้อง X

วิจิตร บุญยธโรกุล^๑ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการแรงงานด้านคุณภาพสำหรับช่างไฟฟ้าในระดับช่างเทคนิค ในปีพ.ศ.2525 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า งานไฟฟ้าบางอาชีพ มีความต้องการจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสูง บางอาชีพมีความต้องการต่ำ อย่างไรก็ตามเมื่อ

พิจารณาตามหลักสูตร จะพบว่าหลักสูตรแต่ละสถาบันมีลักษณะอาชีพมากเกินไป ทำให้ผู้จบการศึกษาจากหลักสูตรดังกล่าว มีความรู้ ความสามารถกว้างแต่ตื้น ส่วน สมคิด ธนะเรื่องสกุลไทย ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ การทำงานของช่างยนต์ระดับช่างฝีมือในโรงงาน เพื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตรช่างยนต์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในปี พ.ศ. 2522 ซึ่งสรุปผลการวิจัยในแต่ละด้าน ไว้ดังนี้¹⁰

แรงงานในกิจการอุตสาหกรรมรถยนต์ส่วนใหญ่ มีความต้องการแรงงานที่มีความชำนาญ ประสบการณ์ และมีการศึกษาในระดับต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเข้าทำงาน กิจการอุตสาหกรรมรถยนต์ขนาดใหญ่ ส่วนมากจะมีโครงการฝึกอบรมให้กับแรงงานของตนเองในโรงงาน หรือส่งไปอบรมตามสถานศึกษาต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในระยะสั้น แต่ถ้าเป็นกิจการอุตสาหกรรมรถยนต์ขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่มีโครงการในการฝึกอบรมให้กับแรงงานของตนเอง แต่จะให้แรงงานศึกษาวิธีการทำงานกันเองในขณะที่ปฏิบัติงาน

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่าสาเหตุที่ผู้จบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเข้าทำงานในกิจการอุตสาหกรรมรถยนต์ได้เป็นจำนวนน้อย เนื่องจาก

1. ผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ขาดความชำนาญ ประสบการณ์ และความสามารถในการทำงาน ซึ่งเป็นผลมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้
  - 1.1 เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรที่ได้กำหนดให้นักเรียนได้เรียน หรือฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงาน
  - 1.2 การฝึกอบรมของสถาบันอาชีวศึกษา ในแต่ละแห่งยังไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนวัสดุฝึกเครื่องมือเครื่องจักรและครูสอน
  - 1.3 ขาดแคลนอุปกรณ์ช่วยสอนและใส่ทัศนศึกษาทางวิชาการ
2. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ บางคนขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะประกอบอาชีพที่ได้ศึกษามาเนื่องจากไม่มีความชำนาญและประสบการณ์เพียงพอ ทำให้ต้องหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ แทน

วิทยา ประยงค์พันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานปฏิบัติช่างไฟฟ้า สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า¹¹ หลักสูตรช่างไฟฟ้าในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการ

ของตลาดแรงงาน และโรงงานขนาดเล็กมีความต้องการทักษะปฏิบัติของช่างไฟฟ้ามากกว่าโรงงานขนาดใหญ่

จากผลการวิจัยแม่ทักษะปฏิบัติต่างๆ ที่ได้ศึกษาจะถูกนำมาใช้ปฏิบัติงานน้อยก็ตาม แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ก็พอสรุปเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนทักษะหลักต่างๆ ของช่างไฟฟ้า ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสถาบันอาชีวศึกษาว่าควรจะสอนหรือเน้นทักษะด้านใด ซึ่งผลของการวิจัยพบว่า งานใช้เครื่องมือวัดไฟฟ้า และงานอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม มีการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากที่สุด เนื่องจากช่างระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นช่างซ่อมและบริการไฟฟ้าทั่วไป ดังนั้น สิ่งที่จะช่วยให้พบจุดเสียของงานไฟฟ้าได้ต้องใช้เครื่องมือวัด และในขณะเดียวกัน วิทยาการทางด้านอิเล็กทรอนิกส์เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้งานระบบควบคุมต่าง ๆ มีระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างมากมาย จึงเป็นผลทำให้ตลาดแรงงานต้องการกำลังคนที่ใช้ทักษะในด้านเหล่านี้มาก

วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม¹² ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการกำลังคนของท้องถิ่นในพื้นที่ความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2539 ผลการวิจัยว่า อาชีพที่คาดว่าจะเป็นที่ต้องการของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก ในช่วงปี พ.ศ. 2533- 2539 10 อันดับแรก ได้แก่ การท่องเที่ยว กิจการโรงแรม การทำสวนผลไม้ กิจการร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงงานอุตสาหกรรม และการเลี้ยงโคนเนื้อ ห้างสรรพสินค้าและการขายเครื่องจักร-เครื่องยนต์ การค้าขาย การเลี้ยงโคนนม พนักงานบริการและนักธุรกิจ ช่างซ่อมไฟฟ้า คุณลักษณะของผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ความขยัน มานะ อดทน ซื่อสัตย์ สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีประสบการณ์ และความรู้ความสามารถในวิชาชีพ และละเว้นอบายมุข

เกรียงศักดิ์ เจริญวุฒิ ได้ทำการวิจัยเรื่องวิเคราะห์แนวโน้มความต้องการแรงงานระดับปวช. และ ปวส. ของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า¹³ สถาบันประกอบการผลิตภัณฑ์พลาสติกต้องการแรงงานระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างกลโรงงานมากที่สุดอันดับรองลงมาได้แก่ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างผลิตแม่พิมพ์ ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น และช่างอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ ส่วนแรงงานระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นั้น มีความต้องการแรงงานสาขาช่างกลโรงงานมากที่สุด เช่นเดียวกัน รองลงมาได้แก่ ช่างไฟฟ้ากำลัง ช่างผลิตแม่พิมพ์ ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม สำหรับช่างยนต์และช่างอิเล็กทรอนิกส์ มี

สัดส่วนความต้องการเท่ากัน ส่วนช่างซ่อมแม่พิมพ์และช่างเขียนแบบมีความต้องการน้อยที่สุด
คุณสมบัติด้านช่าง ด้านทัศนคติต่ออาชีพและด้านมนุษยสัมพันธ์ในระดับมาก แต่ในสภาพ
ปัจจุบันแรงงานในระดับ ปวช. และ ปวส. มีคุณสมบัติทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง

